

**УДК 631.11:339.564**

**Пісоченко Т.С., асистент кафедри бухгалтерського обліку  
Миколаївський державний аграрний університет**

## **ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Розглянуто сутність та складові експортного потенціалу аграрних підприємств та його вплив на формування економіки в сучасних умовах господарювання

**Ключові слова:** зовнішньоекономічна діяльність, потенціал, експортний потенціал, економічний потенціал, експорт, імпорт, міжнародна економіка

**Pisochenko T.**

## **THEORETICAL ASPECTS OF EXPORT POTENTIAL AGRICULTURAL ENTERPRISES**

The essence and elements of the export potential of agricultural enterprises and its influence in shaping the economy in the current economic conditions

**Keywords:** foreign trade activities, potential export potential, economic potential, exports, imports, international economics

**Писоченко Т. С.**

## **ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЭКСПОРТНОГО ПОТЕНЦИАЛА АГРАРНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ**

Рассмотрены сущность и составляющие экспортного потенциала аграрных предприятий и их влияние на формирование экономики в современных условиях хозяйственной деятельности

**Ключевые слова:** внешнеэкономическая деятельность, потенциал, экспортный потенциал, экономический потенциал, экспорт, импорт, международная экономика

**Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.** Зовнішньоекономічна діяльність завжди була і залишається

важливою складовою суспільного розвитку України, незалежно від змін в політичній ситуації, економічній кон'юнктурі та правовому середовищі країни.

Роль її посилюється з часу набуття незалежності українською державою, яка намагається зайняти гідне місце в міжнародних економічних інтеграційних процесах. Новий етап входження у світове господарство вимагає значних зусиль як від окремих підприємств, так і від держави в цілому, від чого, залежить не тільки динаміка зовнішньої торгівлі, а, насамперед, можливість подальшого економічного та соціального розвитку держави [1].

Нині Україна тісно взаємодіє із багатьма країнами світу: розвивається зовнішня торгівля, збільшується кількість спільних підприємств, залучаються інвестиційні ресурси. Проте розвиток ринкових відносин потребує активізації зовнішньоекономічної діяльності – це покращить також кількісні та якісні показники власного виробництва. Сприятиме створенню сприятливих умов для стабілізації економіки, збільшення валового внутрішнього продукту та валового національного продукту, покращення рівня життя населення. В таких умовах найбільш важливим є вивчення експортного потенціалу аграрних підприємств, від рівня якого в значній мірі залежить успіх їх зовнішньоекономічної діяльності [2].

**Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми.** Питанню формування і розвитку експортного потенціалу аграрних підприємств присвячено багато робіт як вітчизняних вчених-економістів так і зарубіжних, серед них: К. М. Афанасьєв, Б. Є. Бачевський, Б. П. Дмитрук, Н. Я. Пітель, С. М. Подзігунський, Л. П. Серов, Т. В. Скорняков, Т. Мельник, М. М. Алексєєв, В. Білка, А. П. Градова В. В. Покровська, І. П. Фамінський і інші. Але незважаючи на велику кількість досліджень і численні публікації, питання експортного потенціалу в аграрному секторі на сьогодні вимагає більш глибокого дослідження.

**Цілі статті.** Метою даної статті є дослідження теоретичних аспектів формування експортного потенціалу аграрних підприємств, його особливостей й перспектив розвитку в умовах сучасної економічної ситуації.

**Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.** Значну увагу,

вчені-економісти присвятили визначенню поняття «потенціал» (від лат. «potential» – сила, міцність) – це економічний суб'єкт ресурсу, його оптимальна структура, вміння раціонально використовувати досягнення поставленої мети [3].

Інші вчені трактують поняття «потенціал» як сукупність наявних засобів та можливостей для діяльності, приховані здібності та насага для будь-якої діяльності, яка може проявлятися у визначених сферах [4, 5].

Виходячи з цього, можна відмітити, що в широкому розумінні «потенціал» означає: можливість, приховані здібності, запаси, ресурси, кошти, які можуть бути використані для досягнення поставленої мети.

Розглянемо узагальнення різних визначень експортного потенціалу як категорії. Тлумачення цього поняття багатьма вченими розглядається по-різному. Думки їх розходяться щодо часового діапазону реалізації певних наявних ресурсів та отримання вигод від них. Переважна більшість авторів дотримується думки, що експортний потенціал включає в себе лише наявний ресурс, що вже реалізується, відкидаючи твердження інших про те, що до його структури входить і здатність створити відповідні ресурси та з успіхом їх використати в перспективі.

Поняття «експортний потенціал» доцільно розглядати на рівні підприємства, галузі й економіки в цілому. Вчені-економісти, дуже багато робіт присвятили, проблемі формування експортного потенціалу на окремих його рівнях (мікро-, мезо-, макро-), вони по-різному визначають місце експортного потенціалу в структурі економіки.

Динамічна й ефективна, з досконалою структурою, національна економіка є запорукою високого рівня експортного потенціалу. В свою чергу, високі обсяги експорту створюють можливості для збільшення імпорту, зокрема високих технологій і устаткування, що сприяє розвитку економіки в цілому.

Експортний потенціал країни слід визначити як складну систему її виробничого, трудового, організаційно-технічного, фінансового, науково-інноваційного, агроресурсного, природно-ресурсного та біопотенціалу, складові якої можуть бути використані для розвитку її зовнішньоекономічної діяльності. Елементи експортного потенціалу наведено на рисунку 1 [6].

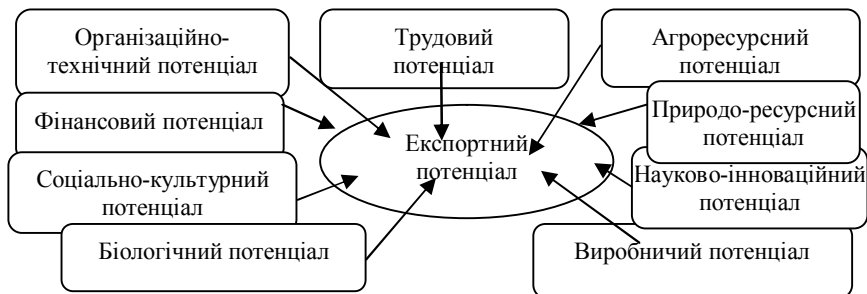


Рис. 1. Складові елементи експортного потенціалу

Особливого значення експортний потенціал в сучасних умовах набуває на рівні регіону. Експортний потенціал регіону визначається якісними та кількісними показниками. При виході регіону і країни в цілому на світовий ринок впливає дві групи факторів, а саме: зовнішні та внутрішні.

Зовнішні фактори знаходяться поза регіональною системою господарства і відображають світові тенденції розвитку міжнародного ринку. До них належать особливості розвитку світової економіки, глобальна конкуренція, місце країни у світовій торгівлі, рівень економічного розвитку країни та запровадження досягнень науково технічного прогресу. Існує залежність: чим більше економіка країни є відкритою, тим визначальну роль будуть відігравати зовнішні фактори.

Внутрішні фактори визначаються особливостями регіону, до яких можна віднести рівень економічного розвитку регіону, ємність внутрішнього ринку, забезпеченість ресурсами, розвиток інфраструктури, маркетингу, економіко-географічні та соціальні фактори.

Стимулювання розвитку експортного потенціалу регіонів стає стійкою базою для підвищення структурних компонентів аграрного сектору економіки, та в цілому сприяє підвищенню рівня розвиненості національної економіки. Як показує досвід зарубіжних країн, розширення експортного потенціалу сприяє поліпшенню економічного становища багатьох регіонів. У цій справі велике значення надається розробці реального механізму стимулювання експорту на регіональному рівні [7]. Обсяги експорту, будь-якого з підприємств, мають вплив на розвиток

економіки регіонів, а тому інколи виникають серйозні суперечності, що визначають вибір зовнішньоекономічної стратегії держави.

Засоби залучення регіональної структури господарства в експортну діяльність визначаються рішенням наступних проблем:

- можливість підвищення ефективності використання природних ресурсів та переваг територіального поділу праці;

- зменшення рівня безробіття, що може покращити ринок праці;

- підвищення конкурентоспроможності галузей сільського господарства, що допоможе удосконалити рівень виробництва і якість продукції;

- збільшення вкладених інвестицій вітчизняного та іноземного походження;

- підвищення валютних ресурсів. Чим вище обсяг експорту регіону, тим більше можливостей поповнити доходи бюджету. Наявність експортних виробництв зміцнює фінансово-економічне становище регіону через стягнення податків з підприємств і громадян, збільшуючи дохідну частину бюджету, що призведе до зниження залежності від субсидій та трансфертів;

- поліпшення платіжного балансу. Зростання експорту сприяє досягненню позитивного сальдо балансу. У рамках загальнодержавних інтересів збільшення платіжного балансу підприємства сприяє зростанню величини зовнішньоторговельного обігу країни;

- поліпшення економічної структури і поява можливості економічного зростання. Це дозволить підвищити рівень і якість життя населення, створить відповідну інфраструктуру господарства і підвищить загальну привабливість.

Далі розглянемо характеристику експортного потенціалу на рівні підприємства. На нашу думку експортний потенціал підприємства – це здатність виробляти конкурентоспроможну на світовому ринку продукцію в достатніх обсягах та можливість її реалізації за кордоном з максимальною корисністю.

Розкриваючи сутність експортного потенціалу підприємств, необхідно визначити засоби, які допомагають стимулювати економічну систему аграрних підприємств експортувати свою

продукцію.

В цілому, на наш погляд, розвиток експортного потенціалу є структурною основою моделі сприяння економічному розвитку аграрних підприємств.

Визначення експортного потенціалу підприємства, за сучасними концепціями, розглядається як окремий єдиний процес формування, який є ключовою формою стимулювання внутрішньорегіонального розвитку окремих галузей аграрного сектору економіки. Цей підхід потребує уточнень. Формування окремого сільськогосподарського підприємства потрібно виконувати за вимогою вирівнювання складових функціональних елементів експортного потенціалу. Неможна формувати для підприємства одиничного виробництва систему управління, орієнтовану на масовий випуск продукції. Вони не будуть відповідати один одному за своїми властивостями ні якісно, ні кількісно. Тому потрібно враховувати, що спочатку формується підприємство, а не потенціал, але за певними вимогами до співвідношення властивостей окремих складових функціональних елементів.

Вивчення складових експортного потенціалу стає пріоритетним завданням управління підприємствами, які займаються зовнішньоекономічною діяльністю. Вивчаючи зовнішньоекономічну діяльність аграрних підприємств, доцільно розглянути з чого ж складається їх експортний потенціал (рис. 2).

Для більшості аграрних підприємств в період жорсткої конкуренції зовнішньоекономічні зв'язки в системі АПК посідають значне місце в економічній діяльності України і є одними з істотних факторів впливу на структуру й ефективність розвитку. Розвиток експортного потенціалу набуває особливого значення як фактор підтримки багатьох галузей і виробництв, джерело надходження валюти та забезпечення економічної безпеки держави. Нарощення експортного потенціалу підприємства за рахунок фінансового механізму, покращення його структури – один з перспективних напрямів підвищення української економіки.

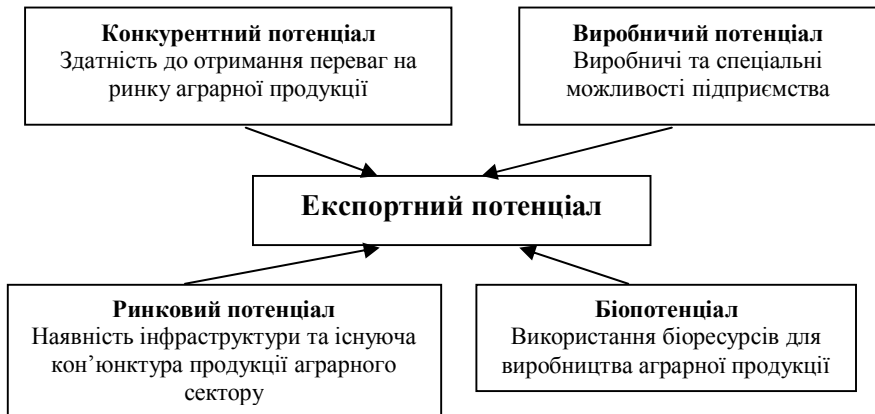


Рис. 2. Зміст поняття експортного потенціалу аграрних підприємств

**Висновки.** Отже, формування оптимальної структури експортного потенціалу продукції агропромислового комплексу повинно ґрунтуватися на врахуванні загальних закономірностей розвитку світової економіки, використанні механізмів світового ринку, прагненням до максимальної вигоди та еквівалентності міжнародного обміну товарами.

1. Дмитрук Б. П., Пітель Н. Я., Подзігун С. М. Спільне підприємство в сільському господарстві: Навчальний посібник. — К.: Центр учбової літератури, 2007 — 228 с, ст. 3.

2. Контролінг процесів господарської діяльності в харчовій промисловості [Текст] : навч. посібник для вузів / С. Б. Ільїна, Т. С. Журба. - К. : Професіонал,

3. Економічна енциклопедія (у 3 томах). Т. 3. — К. : Видавничий центр "Академія", 2002. — 952 с.

4. Економічний тлумачний словник: власність, приватизація, ринок цінних паперів (українсько-англійсько-російський) / Л. М. Алексєнко, В. М. Олексієнко та ін. — Тернопіль : Астон, 2003. — 672 с.

5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. і гол. ред. В. Т. Бусел. — К. ; Ірпінь : ВТФ "Перунь", 2005. — 728 с.

6. Скорнякова Т. В. Експортний потенціал обробної промисловості України: управління процесом формування : монографія / Т. В. Скорнякова. — К. : Наук. світ, 2006. — С. 9.

7. Бачевський Б.Є. Потенціал і розвиток підприємства : [Навч. пос. ] / Б. Є. Бачевський — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 400 с.